

Kedves John!

Mint a legtöbb csapás, ez is áldásnak indult. És élveztük is egy darabig.

Nyolcvanhat tavasza volt. Olyan fordított, kaliforniai tavasz. Az óceánparti lagúnákból egyik napról a másikra eltűntek a telen madárseregek, az üregi mókások felhagytak a nyíltszíni szerelmi hancurozással, a fákon sárgulni kezdett a köldöknarancs, és megint kiszáradt a réteken a dús fű. Már bizonyossá vált, hogy nem maradunk a tervezettnél tovább Santa Barbarában. Hogy M. második osztályba már Magyarországon jár, mert küldetésem letelével, a nyár végén hazamegyünk. Eppen ezért célszerűnek látszott megkezdeni előkészítést a visszatérésre. Pótolnia kellett, többek közt, némely mulasztást. Mindekelőtt meg kellett tanulnia zsinórírni. Addig csak nyomtatott betűkkel írt. Ami rendjén is volt, hiszen nálatok — az Isla Vista-i iskolában legalábbis — a zsinórírást csak a második osztálytól tanítják. Nálunk viszont már az elsőben elkezdik. Volt hát mit behozni.

Megtanítani zsinórírni a fiadat — elsőre nem látszik olyan ördögös feladatnak. Bár nem részeseültem ilyen irányú képzésben, és annak idején mindössze egy hónapot gyakorlótanítottam általános iskolában, és akkor sem M. korosztályát. Az embernek van kézírása. Azt jól-rosszul átadja, és kész. Igen ám, csak hogy nekem akkor már úgyis voltam nem volt kézírásom. Olyan kusza, csúnyán, hiányosan kapartam a betűket papírra, hogy sokszor már magam sem tudtam elolvasni, nemhogy más. A szavak efféle rögzítése inkább már gátolt, semmint segített munkámban. Kerültem is, és ha tehettem, csak géppel írtam. Ilyenformán nekem is teljességgel új volt, amit M.-mel el akartam sajátítani. Nekem is meg kellett tanulnom, vele együtt vagy valamivel mindig előtte járva.

Megfelelő magyar szakkönyv beszerzésére már nem volt idő. Meg nem is éreztem rá igazán hajlandóságot. Nem tudtam volna bizonyítani, de gyanítottam, hogy lehet valami összefüggés kézírásom siralmas alakulása és az otthoni gyakorlat közt, bár első tanítómról, T.néniről csak jó emlékeim vannak. Meg különben is az Egyesült Államokban tartózkodtunk, ahol szintén latin betűkkel írnak. Mi sem volt kézenfekvőbb, mint nekiveselkedni a köröttünk egységesen használt amerikai zsi-

ORAVECZ IMRE:

3205

Amerikai zsinór

(Levél Kaliforniába)

nórírásnak, amelynek jobbra döntött, szép, kalligrafikus betűit már gyerekkoromban megcsodáltam, mikor felfedeztem, hogy Kanadában nevelkedett apám egészen másként ír, mint mi. Ezt diktálta a józan ész. Sürgősen elmentünk hát a Calle Realon, a Fairview Avenue és a Patterson közt lévő tankönyvboltba, ahol magad is be szoktad szerezni M.-nek azokat a rendszeresen érkező, pompás Tintin-könyveket. És megvettük S. Cunningham—E. Hermes *Let's Drill Cursive* című könyvének harmadik kötetét. Azért nem az elsőt, a kezdőt, mert az éppen nem volt raktáron, arra várni kellett volna. Aztán hazavittük a zsákmányt. És hozzáfogtunk. Hogy hogyan s miként csináltam, az egy másik levél tárgya lehetne. Elég az hozzá, hogy néhány hét alatt kemény munkával sikerült M.-et megtanítanom — mint utólag kiderült, ez a hivatalos neve — D'Neal-féle zsinórírásra. És ezenközben magam is szépen bejejttem, és azóta is ezt használom, és már tudom, igenis fontos, hogy egy író jó viszonyban legyen a tulajdon kézírásával. M. májusban már amerikai zsinórral írt levelet az anyjának, és emlékezetes arizonai—kolorádói—utah-i—nevadai útnaplóját is, amelyet egyébként te is olvastál, ezzel vezette. És dicsékvés nélkül állítom, olyan jól beütött a dolog, hogy még osztályfőnöke, a szigorú és igényes Mrs. G. is elismeréssel nyilatkozott róla.

Egy ideig tehát rendben ment minden. Csak akkor lombozódtunk le, tört ki a botrány, mikor hazajöttünk, és M. szeptemberben megjelent az iskolában. Az illetékes magyar tanító néni ugyanis már az első napon szörnyű felfedezést tett: M. másképpen ír, mint a többiek. Ezt tűrhetetlen devianciaként értékelve az amerikai zsinórt első számú közellenségnek minősítette, és nyomban kérlelhetetlen harcot indított ellene. M.-nek, aki gyanútlanul, legjobb tudása szerint és talán kissé büszkén is kanyarította az első D'Neal-betűt a magyar iskolafüzetbe, attól fog-

va nem volt többé nyugta, úzött vadnak érezte magát. És ezzel megkezdődött kálváriája.

Minthogy az amerikai zsinór lassú kínhalálra ítéltetett, M.-nek először csak bizonyos betűket kellett kicserélnie. Az igazgatóné szerint, akinél hiába fellebbeztem, azért, nehogy összekeverje őket bizonyos, hasonlóságot mutató cirill betűkkel. A főpedagógust legkevésbé sem zavarta, nemcsak hogy másodikban még nincsen orosz, de különben finnugor eredetű nyelvünkben egy árva szó sincsen, amelynek írsképe akár részben is cirill betűket tartalmazna. Aztán a betűk kötése, a jellegzetes hurkolás bizonyult nemkívánatosnak. Az amerikai zsinórnak éppen az a jól olvashatóságot eredményező sajátosága tehát, hogy úgy tudsz leírni bármely szót, hogy közben nem kell felemelned a tollad vagy a ceruzád a papírról. Ennek színhelye azonban már a kerület egy másik, úgynevezett jobb iskolája volt, ahová M.-et menteni-a-menthetőt reményében közben lóhalálában átirattam. Majd újabb és újabb betűcserék követték egymást. Mintha a két iskola összebészelt volna. De már nem tiltakoztam. Keserű szívvel megadtam magam.

Beigazolódva láttam ama sejtelmemet, hogy M. kézírása csupán ürügy. Itt másról, többről van szó. Az értetlenség, ellenséges érzület igazi oka alighanem az, hogy M. önhibáján kívül egy másik országban, egy másik földrészen töltött egy évet, és ez nyomot hagyott rajta. Tudtán kívül magával hozott onnan, az otáni iskolából, társadalomból valamit, ami más. Valamit, amit nem lehetett titkolni, ami lerítt róla. Nem minősítem ezt a valamit, hiszen ismered a véleményemet, meg szemlátómást nem is érdekelt senkit, hogy jó-e vagy rossz-e. A lényeg az, hogy nem illett a képbe. Idegen volt, ingerlő. És bár tudtommal M. nem viselkedett kihívóan, ezt nem tudták neki megbocsátani. Emiatt nehezteltek rá. Ezért bántak vele úgy, ahogy bántak. Ilyen szörös-

szívűen, mostohán. Ezért mentek neki ilyen durván.

Es talán ezért is nem éltek vele mint lehetőséggel. Ezért történetem meg — erről soha nem panaszkodott, de láttam rajta, mennyire bántja —, hogy sosem érdeklődtek nála Amerika felől, sosem tartattak vele élménybeszámolót, amelyhez odaát, nálatok hozzászókozt. Nem kértezték meg sosem, milyen a Grand Canyon, a mavajo-indiánok földje, a Colorado-folyó, az óriás kaktusz, a seguardo, a Gila-szörnynek nevezett mérges gyík, a bálnák vonulása a Csendes-óceánon vagy a tragikus történelmi nevezetességű Pearl Harbor Hawaiiiban, amelyet szintén látott. És éppen akkor nem, amikor a legnagyobb szüksége lett volna rá, hogy bevonják. Mikor éppen hogy csak túljutott a mélypontra, amely még az anyanyelv átmeneti elutasítását is magába foglalta. Mikor súlyos átállási gondokkal küszködött, és más nyomasztó anomáliáktól szenvedett. És riadt volt és magányos. Eppen akkor bizonyult a magyar iskola képtelennek a segítségnyújtásra, amely az amerikaiaknak, M. külföldi mivolta és kezdeti nyelvtelensége ellenére, mellesleg könnyedén, szinte játszva sikerült.

Ilyen légkörben került aztán sor a következő stációra. Valamivel azután, hogy az iskola félévi értesítőjében egy elégséggel — nagyjából a tí C-teknek vagy inkább C-minuszotoknak felel meg — nyomatékokat adott M. kézírásáról alkotott lesújtó véleményének. Akkor a betűk jobbra döntése találatot tarthatatlannak. Álljanak azok a betűk egyenesen, hangzott az ukáz. És ez volt a kegyelem-dőfés az utolsókat rúgó amerikai zsinórnak. Ezzel teljessé vált a különös átalakulás, amelyen M. egykor szemet gyönyörködtető kézírása közben átment. Az általános, kötelező állami oktatás műhelyében a munka elvégeztetett, az egyöntetűség eszméjén esett csorba részben kiköszörültetett. Az egyik betű az amerikai zsinórból származott, a másik a magyarból. A kicsik nagyokkal keveredtek. Ez így volt kötve, az úgy. Ebben a

szóban álltak a betűk, a másokban majdnem hasaltak. A határozott vonalvezetést reszketeg tétovaság váltotta fel. A lendület megtört, helyenként egyenlő lett a nullával. A sorok hol meggöbültek, hol kiegyenesedtek, máskor meg váratlanul egymásnak ugrottak. Minden görcsösen vonaglott. Minden füzetlap úgy festett, mint holmi csatatér, ahol ádáz, eldönthetetlen küzdelem dúl a szemben álló felek közt. Az írásjelek többnyire hiányoztak. Valami rejtélyes okból viszont mértéktelenül elszaporodtak a zárójelek, és a legváratlanabb pillanatokban fogták közre a szavakat. A mondatoknak rendszerint nem volt kezdetük és végük. Sokszoros radiózások, elkecseregetett javítások nyomai, bombatölcsérek, futóárkok csúfították el az amúgy is gyenge minőségű papírt. Nem fért hozzá kétség, M. a lehetetlennel próbálkozott. Hú akart maradni az amerikai zsinórhoz, de meg akart felelni az új követelménynek is. Kinjában össze akarta egyeztetni, olvasztani a kétféle írást. Csak éppen már azt sem tudta, hol áll a feje, a kezéről, arról a közben használt, fontos végtagról nem is szólván.

Az eddigiek alapján joggal vélhetnéd, M. elveszett ember, és rajta már csak a gondviselés segíthet. A magyar iskola pedig a pokol valamelyik, közelebből meghatározatlan köre, amelyre nem érdemes több szót vesztegetni. Hiszen még azt a szerény próbát sem állta ki, amely elé az amerikai zsinór állította. Nem így van. Vagy legalábbis talán ennyire nem reménytelen a helyzet. M. az idén szeptembertől megint másik iskolába jár. Jobb jeveket hoz haza, magaviseletére kevesebb a panasz, és saját bevallása szerint jobban érzi magát. Tagadhatatlan, múlik az idő. Közben megint eltelt egy év, és M. mássága bizonyosan kopott, vesztett erejéből. De tény az is, hogy megint amerikai zsinórral ír. Új osztályfőnöke megengedte neki. Eleinte nem volt könnyű. Szinte előlről, az alapoknál kellett itthon kezdeni mindent. De aztán lassan bejejtett ismét. Öröm volt nézni, ahogy magára talált egyből tekintetben is. Ahogy a D'Neallel együtt valóságos felátam.

A beszerzett gatlásoktól azonban aligha szabadul elgyamar. Meg vannak jóvátehetetlen hibák is. Úgyhogy nem kell félned, hogy elbizom magam. Az új osztályfőnök kellemes kivétel ugyan, de mint ilyen, mégiscsak a szabályt erősíti.